

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravitelstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

BRALNO DRUŠTVO
pri
Posamezniki list dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 36.

V Mariboru, dne 5. septembra 1901.

Tečaj XXXV.

Mariborska okolica.

Nihče, kdor pozna razmere v mariborski okolici, si ne bo upal trditi, da slovenska zavednost v njej raste, ampak marsikdo bo nasprotno trdil, da nazaduje. Kranjski liberalni listje sicer trdijo, da se to dogaja vsled »štajerske sloge«, a v istini sloga na tem nič ni kriva, ampak nedelavnost mariborskih rodoljubov, a tuintam tudi zaspanost okolških rodoljubov.

Krivicu pa bi delali mariborskim rodoljubom, ako bi jih vse povprek krivili, da so krivi na nazadovanju narodne zavednosti v okolici. Posebno moramo izvesti društvo »Maribor«, ki se za vzbujanje narodne zavednosti v okolici res veliko trudi, a tudi vse one rodoljube in rodoljubkinje, ki ne zamudijo nobene narodne slavnosti v okolici, da bi ne povečali števila udeležencev tudi s svojo navzočnostjo.

Pa nekaj pogrešamo vsi, v okolici in v mestu stanujoči Slovenci. In to je delovanje vašega mariborskega političnega društva. Ono nima nobenih javnih zborovanj. In vendar bi bila politična zborovanja v mariborski okolici in sploh v dravski dolini prepotrebna. Na zborovanju političnih društev vsaj človek sme nekoliko prosto govoriti, na izletih bralnih in pevskih društev pa se je treba vedno bati prekoračenja dovoljenih mej. Posamezne osebe težko sklicujejo zborovanja, ker je zmeraj tvegano, ali drugomisleči zborovalci ne dobijo predsedstva v roke, pri zborovanju političnega društva je ta bojazen izključena. Nihče ne zahteva, da bi se morala

zborovanja prirediti najprej v najbližjih in že najbolj potujčenih krajih. Potegniti je treba krog okoli Maribora in ga zmeraj bolj zoževati. Če ne naenkrat, v par letih bi se gotovo začeli prikazovati sledovi takega delovanja.

Politično vodstvo mariborsko pa bi moralo tudi nekoliko paziti na občinske volitve po okolicah. Dočim mariborski Nemci svojim nemškutarskim somišljenikom ob času volitev gredo na vse mogoče načine na roke, se pa naši rodoljubi k večjemu le z rodoljubnimi željami spominjajo svojih somišljenikov po deželi. Kjer se nič ne dela, ne more biti uspehov.

Skrajni čas je, da začnejo mariborski rodoljubi resneje buditi okolico. In v prvi vrsti naj koraka naše politično društvo. Valovi nemškega morja se razlivajo iz Maribora po okolici, treba jih je torej zajeziti.

XYZ.

Slovenska mladina.

Mi gremo naprej, mi gremo
naprej, mi mladi.

Zadnjo nedeljo je bila v Hajdini pri Ptujju prva večja slavnost, posvečena izrečno slovenski mladini. Naznanilo po časnikih, da se veselica priredi ravno na čast mladini, pokazalo je svojo privlačno moč. Trumoma so prihajali mladeniči in mladenke na slavnostni prostor, na vrt g. Mih. Gregoreca. A tudi stariši so bili v mnogobrojnem številu navzoči. In odlični gostje so nas počastili iz vseh sosednih krajev, posebno mnogo jih je bilo iz Ptujja. Celo mariborski Slovenci so

bili zastopani. Krasno je bilo gledati to množico ljudi, ki so se razvrstili po lepo zelenem vrtu ter si poiskali ugodnega prostora, da lahko vidijo na oder, kjer so se imele vršiti točke dnevnega sporeda. In tolažljiv je bil pogled na to množico ljudstva za vsako rodoljubno srce, kajti Hajdina leži tik nemškutarskega Ptujja.

Marljiv odbornik bralnega društva je pozdravil v gladkem nagovoru vse navzoče. Na to je mladenič Županič izborno predaval Gomilšekovo pesem: »Slovenskim mladeničem!«

Kot tretja točka na sporedu je bil slavnostni govor, katerega je govoril g. prefekt Korošec iz Maribora. Govornik je omenjal veselo gibanje, ki se je v zadnjem času začelo med slovenskimi mladeniči na Spodnjem Štajerskem. Naši mladeniči so se začeli zavdati svoje visoke naloge, ki jih čaka v bodočnosti. Postalni bodo močje in v njih rokah bo ležal blagor celih družin, občin, okrajev, da cele naše domovine. Slovenski rodoljubi se veselijo tega gibanja in s ponosom zrejo na vrlo mladino. S posebnim zadovoljstvom pa še mora napolniti srce vsakega rodoljuba, da se vzbujajo tudi mladeniči v Hajdini, ki je tako blizu Ptujja. Smoter mladeniškega gibanja je, da se po njem vzgojijo krščansko pošteno in značajni, narodno samozavedni in ponosni ter za svoj bodoči stan visoko izobraženi mladeniči. Ko jih je govornik vnel za narodni ponos in narodno samozavest, kazal je mladeničem na mesto Ptuj. To mesto je bilo nekdanje slovensko. Še leta 1848 so bile v mestni žup-

Listek.

Maščevanje.

Spisal Ivan V—uk.

II.

V neki prijazni vasi živel sta od mladih nog Tomaž Puška in Ferdinand Podlipnik. Stariši Tomaževi so bili premožni ter so tudi svojega edince preveč razvajali. Vse, kar si je trdovratni otrok vtepel v glavo, se je moralo zgoditi. In stariši so mu tudi vse dovolili, njim ni bilo veliko zato, da bi mu blažili srce, temveč le, da je Tomažek dobil vse, kar je želel. Mati je čestokrat dejala k svojemu možu: »Edini otrok je, zakaj bi mu ne privoščila, kar mu požel srce, in toliko še bo tudi dobil, da ne bo pomanjkanja trpel.« Njen mož ji je včasih kaj ugovarjal, pa žena mu je kmalu zavrnila z ostro besedo in tako je moral molčati in to tembolj, ker je ona hlače nosila. Le enkrat ji je povedal prerovalne besede: »Ko bo postal močnejši, te bo še pretepal ter te preklinjal.« Resnico teh besed je kmalu sprevidela. Mož je legel radi prehlajenja k večnemu počitku in tako je gospodarila mati sama s svojim razuzdancem, kateri je potreboval vedno več denarja. Ko je enkrat prišel pijan domov in ga je mati nekoliko oštela, vdaril jo je 18 letni sinček po

glavi. Dasiravno vdarec ni bil močan, umrla je vendar od žalosti še tisto leto. Od sedaj ni bilo nedelje ni tepeža, kjer ni bilo Tomaža zraven. Ker se ga drugače niso mogli rešiti, potisnili so ga k vojakom.

Vse drugače pa je bilo pri Podlipnikovi. Svojih troje otrok vzgojevali so v krščanskem duhu. Posebno mati jim je z lepimi povestmi in pripovedkami blažila srce in duha. Ferdinand kot najmlajši, je bil določen za gospodarja. Njegovi stariši niso bili bogati, pa tudi ubožnosti ni bilo najti pri njih. Vse je bilo v najlepšem redu, vsaka reč na svojem prostoru. Sosedje, ki so se izogibali Tomaževih starišev, občevali so radi s Ferdinandovimi. Tako je rasel Ferdinand v strahu božjem do onega časa, ko je bil vzel k vojakom.

Naključje je naneslo, da sta prišla oba mladeniča pod jedno povelje. Tomaž se je Ferdinandu že doma prilizoval, pa on ni hotel z njim sklepati nobenega prijateljstva. Pa sila kola lomi, pravi pregovor. Ko se je možila Ferdinandova sestra, moral ji je oče izplačati obljubljeno doto. Njegov starejši brat se je že poprej oženil v bližnjo vas in tudi te dote še ni popolnoma izplačal, zato je moral Ferdinand večkrat pomanjkanje trpeti.

Ker se mu je začel Tomaž zopet približevati ter mu podaril sedaj to sedaj ono reč,

in ker se je pri vojakihi lepo in dobro obnašal, sklenil je z njim prijateljstvo.

Drugo leto vojaške službe umrjeta Ferdinandu na naglem oče in mati in on je bil poklican domov, da je prevzel posestvo. Pridno je delal ter kmalo izplačal še ostalo doto, potem pa si začel iskati družico. Na bogastvo ni gledal. »Pobožno srce in pridne roke«, si je mislil, »je največji zaklad na svetu.« Deklico s temi lastnostmi našel je v sosednji vasi, katera se je še tudi odlikovala z izvanredno lepoto. Ker je bila še premlada, so sklenili njeni stariši, da še počaka jedno leto. Dolgo so tekli dnevi, tedni in meseci za mlada, ljubeča srca, ki sta že hrepenela po vedni združitvi.

Ljubezen, katera se je razvijala med Ferdinandom in Reziko, se ne da popisati. To le zna oni, kateri je v sladki nedolžni ljubezni preživel leta presrečne mladosti. Le oni je poskušal vso gorje in čutil srčno bol, ako ga je nemila osoda odtrgala od ljubečega srca, ter mu preprečila vse tako skrbno načrtane namene. O blagi spomini brezskrbne prve ljubezni, kako ste krasni! Z britko žalostjo v srcu se spominjam onega veselega časa, ko sem še hodil ob strani svoje predrage zaročnice ter občudoval njeno krasoto in poslušal zvonki njeni glas. Pa nemila osoda odtrgala me je od tako ljubljene

nijski cerkvi slovenske propovedi. Mladeniči ptujske okolice, ako boste vi kazali, kadar pridete v Ptuj, svojo narodno zavednost v uradih, pri izbiranju trgovin, pri obiskovanju gostiln, po tem se bodo začeli stolpi nemškutarske trdnjave v Ptuj kmalu majati, in prišel bo čas, ko se bodo stolpi porušili, in z zidovja starodavnega ptujskega mesta zavihrale bodo slovenske zastave. Narodno navdušenje je sijalo pri teh besedah z obrazov vrle mladine....

Po slavnostnem govoru je zapel mešan zbor Ipavčev: Slovenska dežela. Veščaki so hvalili lepe glasove in ubrano petje. Mladenka Ana Weinhardt je ljubko predavala Gregorčičevo pesem: Na sejmu. Celo nekaj novega sta bili gledališki igri. Mladina hajdinska je pokazala, kako nadarjena je. Dekleta igrala so »Jeza nad petelinom in kes«. Tu si jih moral samo gledati, kako so se držala in sukala, kakor da bi bila na odru rojena. Gospodinja Vladka (Lucija Drevenšek) se je hudovala nad deklaracijo in klicala za spanke, pa tako vzdihovala za svojim ljubim kokotom. Dekle Lenčka, Rada in Nežika (Neža Šlamberger, Kristina Mikič in Marija Požgan) so prodale za 1 K kokota botri katri (Jera Pal), hude, ker jih je gospodinja zjutraj ob petelinovem petju tako zgodaj klicala. Pa kmalu so spoznale, kako so nespametno ravnale, ker jih je sedaj gospodinja, ki ni mogla spati, klicala že o polnoči, in kupile so kokota za drag denar za 6 K zopet nazaj od prekanjene botre Katre.

Jednako ugajala in še več smeja vzbujala je burka »Kmet Herod ali gorje mu, ki pride dijakom v roke.« Gašper (Ignac Muzek) krčmar v Zakotju, ki bi bil rad videl predstavljati »Tri modre iz Jutrovega« se da od 3 dijakov (Draskovič Franc, Štruel Anton in Novak Jakob) narediti za kralja Heroda in stavi z njimi za 3 K, da bo molčal tako dolgo, dokler mu dijaki ne povedo »Dobro jutro, kralj Herod«. Našemijo ga in tako našemljen sedi na sodu. Dijaki se nekoliko še ponorčujejo iz njega in odidejo. Kmalu prideta iz polja domov 2 hlapca (Gojkošek Anton in Merkuš Franc) in Gašparjev oče Matijče (Miha Sorgelchner) in mislijo, da je Gašper začaran ali da je obnorel. Ko branjevec (Cebej Matija) ne more izgnati hudiča, pošljejo po zdravnika (Hostnik Janez), ki ga razno preiskuje. A Gašper mora za stavo vedno mirno in tiho sedeti. Nazadnje mu je le preveč, skoči jezno iz trona in kmalu se vse razvozla, da so namreč dijaki naredili Gašperja le za »aprila«. Omeniti še moram izbornen kuplet »Kmetška kritika«, ki je vz-

budil velikansko smeja. Nazadnje nam je zapel še mešan zbor narodno: »Lahko noč«. Toda zapel jo je le, ker je bila na sporedu. Sicer pa nas ni gonil nihče spat. Saj bi tudi nihče ne šel. Kdo bi spal, kadar je srce polno navdušenja in veselja? Zabava je bila živahna.

Veselica, ki se je zadnjo nedeljo vršila v Hajdini, je naredila čast hajdinski mladini. Mi ji čestitamo na krasnem vspehu! Upamo, da se kmalu zopet vidimo; kajti med tako izborno, tako narodno zavedno in omikano mladino prebiti par uric, je užitek. Vzglej vaš, hajdinska mladina, pa naj posnema mladina v celi ptujski okolici. Naprej, slovenska mladina! Mi gremo naprej, mi gremo naprej, mi mladi!

Politični ogled.

Surov napad Lahov. Hrvatje imajo v Rimu zavod sv. Jeronima. Na ta zavod so se navalili v Rimu stanujoči dalmatinski Lahi ter pregnali Hrvate. Človek bi si mislil, da se kaj takega lahko stori le med divjaki, a tudi med Lahi je torej kaj takega mogoče. Zavod stoji pod varstvom Avstrije. Ali bo naša vlada imela dovolj krepke volje, da se potegne za pravice svojih varovancev?

Češka stranka poljedelcev. Dne 27. avgusta je imela češka stranka poljedelcev (agrarcev) v Pragi shod zaupnikov, na katerem so izdali oklic za prihodnje volitve v deželni zbor. V oklicu se glasi tudi: »Vsa naša prizadevanja merijo na povzdigo kmečkega stanu; pri tem pa nas vodi načelo, da more biti kdo narodno močan še le tedaj, ako je gospodarsko neodvisen.« Ta shod bo po izjavah listov stranki pripomogel do lepega števila mandatov.

Domoljubje med Nemci. Dne 1. t. m. so v Solnogradu nemški radikalci razkrili dopisni kip velikega sovražnika Avstrije, bivšega nemškega kancelarja Bismarka. In v kljub temu se avstrijske vlade vedno zapostavljajo Avstriji zveste Slované Nemcem. Prišel bo čas spoznanja, da bi le ne bilo prepozno.

Protiversko gibanje v Španiji. Na shodu sovražnikov cerkev v Barceloni je zaklical en govornik med burnim odobravanjem vseh poslušalcev: »Če so bili naši pradedje pomirjeni, ko so videli teči krvi 3000 redovnikov, tedaj se damo mi pomiriti še le takrat, ko bo umorjenih 300.000 redovnikov in redovnic.« Tako se sme govoriti sedaj v Španiji, kjer so brezverci skraja rabili tudi samo iste besede, kakor jih rabijo mnogi sedaj na Slovenskem: Nismo proti veri, am-

pak proti vsaki nadvladi duhovnikov. Avstrijsko liberalno časopisje imenuje sedanje protiversko gibanje na Španjskem, da je to le boj za svobodo duha in vesti. Lep boj za svobodo, kjer razdivjano ljudstvo mori svoje lastne sinove in hčere.

Na Pruskem so bili v strah, da ruski car ne bo prišel na Nemško sedaj, ko gre mimo njih na Francosko. No, dosegli so, da bo jih vendar pogledal v Dancigu.

Vojska v Južni Afriki. V Južni Afriki se bližajo vroči dnevi in s tem se bližajo tudi za Angleže nove težave. Lord Kitchener bo moral poslati blizu 70.000 mož nazaj na Angleško, ker bi gotovo ne prenesli velike vročine. Zdravstveno stanje angleških vojakov je jako slabo. Bolnišnice so prenapolnjene. Nanovo dohajajoči vojaki pa so večinoma nerabni. Bolni so na srcu, ali so na pol gluhi, na pol slepi, pohabljeni i. t. d. Mnogo jih je tako slabo izvežbanih, da ne znajo niti streljati. Buri pa prodirajo v angleško Kaplandijo in okolica Pretorije in Johannesburga že dolgo ni več varna. Angleški prostovoljci desertujejo in nekateri izmed njih prestopajo na stran Burov. Polkovnik Hanna piše v listu »Spaeker«, da se v Južni Afriki pripravlja ponižanje in poraz cele Anglije. Buri bodo delj časa vzdržali nego pa Angleži. Buri še imajo ogromno živil. Med Afrikanderji in angleškimi naseljenci v Južni Afriki je začelo zadnji čas silno vreti. Vsi ti imajo namreč radi vojne ogromno škodo, za to so vojni sovražni in so se začeli puntati proti Angležem.

Dopisi.

Ruše pri Mariboru. (Veteranska slavnost.) Slovenski javnosti smo še ostali dolžni poročati o lepo vspeji slavnosti, katero so priredili dne 25. avgusta ruski veteranci, ki si nameravajo v bližnji bodočnosti ustanoviti lastno veteransko društvo. Predpoldan so se udeležili naši dosluženi vojaki, a še vedno močni slovenski korenjaki, skupnega sv. opravila v župnijski cerkvi. Kot stotnik je bil vrli narodnjak, veleposestnik g. Alojzij Glasar, kot poveljnik pa gosp. M. Ule. Godba veterancev iz Maribora jih je spremljala. V cerkvi je imel č. gosp. Bračič slavnosti primeren nagovor. Spominjal se je prisege, ki jo stori vsaki vojak. Zvestobo priseže cesarju in domovini. Rojaki naše slovenske domovine so bili vedno vdani avstrijskemu cesarju. Na neštevilnih bojnih poljih je tekla kri slovenskih junakov za Avstrijo in njene cesarje. Po sv. opravi so

bitja, in le kakor sladke sanje še mi plava pred očmi oni blaženi, srečni čas. Vse je proč! Vse mine! In kmalo bo pokrivala črna prst naša trupla in trava bo rastle po grobovih. Za nami prišli bodo drugi, katerim je pisana z malim razločkom ista osoda, isto trpljenje —. Pa vrnilo se rajši k naši povesti.

Tomaž je doslužil svoja leta. Prišedši domov, poprijel se je pridno dela in gospodarstva. Ljudje so stikali glave in šepetali: »Glejte, glejte, kako se je poboljšal; pri vojakih pač vsakemu glavo sterejo.« Bolj pametni pa so djali: »Par tednov bo že še šlo, potem pa bo še hušji.« Ker sta si bila s Ferdinandom prijatelja, mu predstavi on svojo nevesto. Radi njene lepote pa se je tako globoko vtisnila v srce Tomaževo, da je sklenil v svoji trmi pridobiti jo za ženo. Ko jo je enkrat vprašal, ali hoče njega za moža, ga je pustila in odbežala. Jezno se je vgriznil v ustnice in ko tudi pri njenih stariših ni ničesar opravil, mislil je strastni mladenič, da mu bo Ferdinand že radi prijateljstva odstopil nevesto. Ko mu naznani ta predlog, nasmehne se Ferdinand britko in reče: »Ljubi prijatelj! Vse bi ti izpolnil, le tega, kar se mojega srca tiče, ti ne morem. In kedo ti je porok, ako bi jo jaz pustil, da te ona potem vzame.« Jezno škripaje z zobmi zapustil je prijatelja ter mu prisegel maščevanje. Kmalu

nato je prodal svojo domačijo ter se naselil v daljnem kraju, kjer ga nikdo ni poznal, in tudi pravo svoje ime je zatajil ter se kot Blaž spoznal dal.

Na dan Ferdinandove poroke je dobila nevesta pismo, v katerem je stalo:

Nevesta!

Ker si s tako predrznostjo odklonila mojo ponudbo ter rajši vzela berača in meni niti besedice privoščila, temveč odbežala od mene, kot bi bil razbojnik, Ti prisegam maščevanje. Mene se mora spominjati vsak, kateri me je razžalil; in tudi Ti se me boš! Tvoj ženin Ferdinand bo plačal svojo predrznost, da ni hotel Tebe meni prepustiti, z lastno krvjo. Srečna ne boš nikoli!

Spominjaj se razžaljenega

Tomaža Puške.

Ko je nevesta prebrala pismo, postala je bleda in solze so jej stopile v oči; Ferdinand jo je objel ter jo tolažil in vzbujal, naj se ne boji. Gostje bili so razkačeni radi tolike predrznosti. Ko so nekoliko zaropotali, se je zopet povrnila prejšnja veselost, kakor je že navada pri takih, kjer ne delajo druga, kakor da dobro jedó in pijó. Le nevesta se ni dala utolažiti. Vedno ji je bil Ferdinand v skrbeh in oklepala se ga je zmiraj tesneje in tesneje, kot bi ji ga hoteli ravno sedaj vzeti.

Radi nevestine želje prodal je Ferdinand svojo posestvo. Naključje je nanoslo, da sta prišla ravno v tisto vas, kjer je bival njun sovražnik, katerega pa radi nepravga imena nista spoznala, ter sta si ustanovila novi dom z upanjem, da bodeda tukaj varna pred maščevalno roko. Ferdinand se je poprijel vinotrtva, kar mu je donosalo lep dobiček in Reza vodila je gospodarstvo. Tako sta živela nekaj let srečna in zadovoljna, dokler jima ni kruta roka pretrgala zakonske sreče ter vzela ženi ljubljene moža.

III.

Zaman je čakala Reza svojega moža. Na misel ji pride ono maščevalno pismo. Zdrknila je na kolena pred podobo Križanega ter močila svojo obleko z britkimi solzami in molila:

»O dobrotljivi Jezus in Zveličar: Usmili se me in pripelji mi mojega moža in varuha nazaj v moje naročje. Dodeli mi, da se še enkrat razjokam na njegovih prsih ter si tako utolažim hrepeneče srce. Pa ne moja, ampak Tvoja volja naj se zgodi!« Po molitvi vstala je utolažena in pokrepčana. »Pa ne moja, ampak Tvoja volja naj se zgodi!« so šepetale njene blede ustnice v jednomer. Orožniku stoječemu na straži, stopile so solze v oči. Pri sebi je zatrjeval, da mora pokončati rušitelja družinske sreče, in če mu pri